

DULCE ET DECORUM EST
(TATLI VE ŐEREFLİDİR)

Dođan Alpaslan Demir

Ekim 2019

Wilfred Owen adını hiç duymadıysanız ayıplayamam sizleri; topçu, popçu, artist, her lafında bin yalan siyaset adamı veya dünyada eşi benzeri görülmemiş bir kahraman değil bir şair, sadece bir şairdi o. Yaşadığı yıllar içinde sadece 5 şiiri yayınlanabildi, 25 yaşındaydı savaşta öldüğünde. Dünya edebiyatında savaşın dehşetini en iyi anlatan birkaç şairden biri olarak kabul edilen Owen'in dilimize çevrilmiş kitabı bulunmuyor. Ölüm veya doğum yıldönümü değil ama içimden Owen'i anmak, onu size tanıtmak geldi, ilginizi çekiyorsa buyurun, başlıyoruz.

1893 yılında İngiltere'de Galler bölgesi yakınlarında doğmuştur Wilfred Owen. Yerel bir teknik liseyi bitirdikten sonra Londra Üniversitesi'ne başlar ama burs sınavını kazanamaz, ailesinin ekonomik desteği yeterli olmayınca okulu bırakmak zorunda kalır. Bunun üzerine rahip olmaya karar verir ama İngiltere Kilisesi'nin yoksulların ve yoksun bırakılanların acılarına olan duyarsızlığı yüzünden hayal kırıklığına uğrar ve kiliseden uzak durur. Tanıştığı Fransız şairi Laurent Tailhade'in önerisiyle şiire daha çok zaman ayırmaya karar verir ama Birinci Dünya Savaşı başlamıştır ve askere alınır.

Owen kendini siper savaşının tam ortasında bulur. 12 Ocak 1917 tarihinde birliğiyle birlikte kimyasal silah (hardal gazı?) saldırısına maruz kalır ve yaralanır. Bu saldırı sırasındaki duygularını, yaşadıklarını ileride çok büyük bir üne kavuşacak olan “*Dulce et Decorum est*” adlı şiirinde dile getirir. Yaralandığı için askeri hastaneye yatırılır ve burada savaşa karşı şiirleriyle ün yapmış Siegfried Sassoon’la tanışır ve onunla yakın bir dostluk kurar. Bu dostluğun etkisi ve yaşadığı savaş atmosferinin esini ile savaşı yeren şiirler yazmaya başlamıştır. Sassoon’un şiirlerini okumak ve kendi yazdığı şiirleri Sassoon ile tartışmak, Owen’ın şiir anlayışında tam bir devrim yaratır.

Wilfred Owen, ölüme gönderilen genç insanlara karşı olan aldırışsızlığı dramatik bir gerilimle, çarpıcı bir biçimde ifade eden şiirler yazmış, savaşın dehşetini tüyler ürperten bir canlılıkla dile getirmiştir. Şiirlerinde savaşta ölen, yaralanan askerlerin çektikleri acıyı tüm çıplaklığı ile dile getirmiştir.

Wilfred Owen şiirlerinde savaşa dair olan bütün “milliyetçi ve vatanperver” söylemlerin dışında durur ve ben-öteki, dost-düşman ayırımına girmeden, cephe savaşı birebir yaşayan askerlerin savaş deneyiminin vahşetini aktarmıştır. İngiliz şiir antolojisi kitabında yer alan ve Cevat Çapan tarafından çevrilen “SİLAHLAR ve ÇOCUK” adlı şiiri^[i] bu gözle okunmalıdır.

Wilfred Owen’i dünya şiirinin zirvesine taşıyan şiiri Latince “**Dulce et Decorum Est**^[ii]” adını taşımaktadır. Şiir kimyasal gaz saldırısına uğrayan Owen’in birliğindeki askerlerden birinin acıyla ölümünü tasvir etmektedir. Şiir, benim ulaşabildiğim basılı kaynaklarda dilimize çevrilmemiştir. İnternet ortamında bulduğum çevirilerden ikisini karşılaştırarak ve yaptığım küçük “rötuşlarla” aşağıya aldım. Okuyacağınız Türkçeye çevrili metnin oldukça yetersiz olduğunu ama olabildiğince anlamını bir ölçüde koruyabildiği kanısındayım. İngilizcesi kifayet eden arkadaşlarım şiirin orijinal halini dipnotlarda^[iii] bulabilirler^[iv]. Owen, Latince yazdığı son dizede (***Dulce et Decorum est Pro Patria Mori- Tatlı ve Şerefli dir Ölmek Vatanın İçin***) savaşa ait tüm “kutsal” argümanları yerle bir etmiştir.

İki büklüm, çuval giymiş yaşlı dilenciler gibi
Çarpık bacaklı, acuzeler gibi öksürerek, küfürlerle geçtik bataklığın
içinden

Başımıza musallat olan roketlere sırtımızı çevirene kadar
Ve uzaktaki çadırlarımıza doğru yürümeye başladık yorgun.
Askerler yürürken uyukluyordu. Birçoğu botlarını kaybetmiş.
Topallayarak devam ettiler, kanlar içinde.

Hepsi sakatlandı, hepsi kör;
Yorgunluktan sarhoş, arkalarında patlayan, kendilerinden üstün
çıkmiş mermi kovanlarının uğultularına bile sağlar.

GAZ! Gaz! Acele edin, çocuklar! – El yordamıyla gaz maskelerini.

Takmanın mutluluğu tam zamanında;

Ama hala bağırıp tökezliyordu biri,

Ateşin ya da kirecin içinde boğulan bir adam gibi, boşuna...

Donuk, sisli camların ve kalın, yeşil ışığın ardından

Bir denizin içindeymiş gibi, onu bođulurken gördüm.

Bütün rüyalarımnda, çaresiz bakışlarımın önünde,

Bana doğru atılıyor, tıkanıyor, boğuluyordu.

Bazı duman-altı rüyalarda, yürüyebilseydiniz siz de

Onu içine fırlattığımız vagonun arkasından,

Ve izleyebilseydiniz yüzünü, beyaz gözlerini,

Sarkmış suratını, sanki günahlardan bıkmış bir şeytan.

Duyabilseydiniz, her sarsılışında, gargara yapar gibi gelen kanı.

Köpükle tahrip edilmiş ciđerlerinden,

Kanser gibi müstehcen, tiksiniç bir öğürtü kadar acı

Masum dillerdeki hakir, devasız yaraların acısını

Dostum, bunca keyifle söyleyemezsiniz,

Umutsuz bir zafere heves eden çocuklara

O eski yalanı: **Dulce et Decorum est Pro Patria Mori** (Tatlı ve
Şerefli dir Ölmek Vatanın İçin)

Wilfred Owen savaşın bitmesinden bir hafta önce cephede ölmüştür. Öldüğünde 25 yaşındadır.

Doğın Alpaslan Demir

11 Ekim 2019 tarihinde doganalpdemir.com internet sitesinde yayımlanmıştır.

Kızılkeçili Köyü- Balıkesir

KAYNAKLAR

1- Cevat Çapan, *Çağdaş İngiliz Şiiri Antolojisi*, Adam Yayınları, 1985.

2- <http://minima.blogcu.com/dulce-et-decorum-est/1305526>

3- <https://yilginkelimeler.wordpress.com/tag/dulce-et-decorum-est/>

4- Doğın Alpaslan Demir, *Wilfred Owen- Şiirli Cuma*, 24 Şubat 2017. <https://doganalpdemir.com/2017/02/24/wilfred-owen-siirli-cuma/>

5- <https://www.poetryfoundation.org/poets/wilfred-owen>

6- <https://www.britannica.com/biography/Wilfred-Owen>

7- <https://www.poetryfoundation.org/poems/46560/dulce-et-decorum-est>

DİPNOTLAR

ii. “Çocuk bir de şu süngüyü denesin,
Çelik ne denli soğuk, kana susamışlığıyla
nasıl da keskin;
Delinin bakışları gibi kinle morarmış,
Ete duyduğu açlıkla nasıl incelmış.
Bırak okşasın, gencecik yüreklere
Saplanmayı özleyen şu kör kurşunları,
Ya da şu sırttan dişler gibi kovanları ver,
Acının ve ölümün keskinliğiyle keskin.
Çünkü onun dişleri bir elmayı ısırırken gülmeli.
Yumuşak parmaklarında pençeler gizli değil;
Tanrı demir ökçeler eklemeyecek topuklarına,
Ne de ağdan tuzaklar kıvırcık saçlarına.”

iii. Türkçesi: “tatlı ve şerefli dir”

iiii. *Bent double, like old beggars under sacks,
Knock-kneed, coughing like hags, we cursed through sludge,
Till on the haunting flares we turned our backs,
And towards our distant rest began to trudge.
Men marched asleep. Many had lost their boots,
But limped on, blood-shod. All went lame; all blind;
Drunk with fatigue; deaf even to the hoots
Of gas-shells dropping softly behind.
Gas! GAS! Quick, boys!—An ecstasy of fumbling
Fitting the clumsy helmets just in time,
But someone still was yelling out and stumbling
And flound'ring like a man in fire or lime.—*

Dim through the misty panes and thick green light,

As under a green sea, I saw him drowning.

In all my dreams before my helpless sight,

He plunges at me, guttering, choking, drowning.

If in some smothering dreams, you too could pace

Behind the wagon that we flung him in,

And watch the white eyes writhing in his face,

His hanging face, like a devil's sick of sin;

If you could hear, at every jolt, the blood

Come gargling from the froth-corrupted lungs,

Obscene as cancer, bitter as the cud

Of vile, incurable sores on innocent tongues,—

My friend, you would not tell with such high zest

To children ardent for some desperate glory,

The old Lie: Dulce et decorum est

Pro patria mori.

[iv] Şiirin daha iyi bir çevirisine ulaşan veya çeviren arkadaşlarımla önerileri doğrultusunda bu yazıda gerekli düzeltmeleri yapacağım.

Görsel kaynağı: Pixabay. Resim Peggy und Marco Lachmann-Anke tarafından Pixabay'a yüklenmiştir.

